HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין בי רב אמרי ארכביה כו'. על כרחך בכותב כל נכסיו פליגי רב ושמואל דלי במתנת שכיב מרע במקלת שכתב בה קנין פליגי בהדיא הו"ל למימר מתנת שכיב מרע במקלת כו' ועוד הא תנן מתני' סתמא [נעיל קמו:] שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה ולא מפליג (א) בין כתב בשטר קנין בין לא כתבו בתוכו והיאך אמר שמואל לא ידענא מאי אידון בה ולא קנה הא כיון דכתיב בה קנין ומתנת מקלת היא על כרחך קתני מתני' הרי היא מתנה וכן פר"ח ועוד הא פסקינא לדברי הכל [קנא:] הלכתא דמתנת שכיב מרע במקלת בעיא קנין והרי היא מעתה כמתנת בריא לגמרי ואינו יכול לחזור בו אפילו כשעומד ואם אין בה קנין אינה כלום ואפילו אם מת לא קנה ולא הוה ליה לגמרא לקובעה אחר הפסק ועוד מדרמינן עלה לקמן מדרב יהודה אמר שמואל שכיב מרע שכתב כל נכסיו כו' מכלל דהא נמי בכותב כל נכסיו מיירי: **שכתוב בה קנין.** והוא הדין אם אין כתוב קנין בתוך השטר או אפילו אין כאן השטר כלל אלא שכיב מרע שהזכיר לוותא שכיב מרע כשחלק כל נכסיו וגם הקנה אותם בקנין סודר למקבל מתנה אבל אורחא דמלתא נקט שדרך לכתוב הלוותא והקניינין בשטר כדי שלא תשתכח הלוותא ואפי' לשמואל דאמר לא ידענא מאי אידון בה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ורמי דרב אדרב ודשמואל אדשמואל דשלח רבין משמיה דרבי אבהו הוו ידעי ששלח ר' אלעזר לגולה משום רבינו (ב) שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת אין כותבין ונותנין שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכתא כותבין ונותנין קשיא דרב אדרב קשיא דשמואל אדשמואל דרב אדרב לא קשיא הא דקנו מיניה הא דלא קנו מיניה דשמואל אדשמואל לא קשיא (ג) במיפה את כחו יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה דרב נחמן קא בעי מיניה מי אמר שמואל שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה והא (ד) אמר רב יהודה אמר שמואל שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים אף על פי שקנו מידו עמד חוזר בידוע

מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין. פירש רבינו שמואל דמיירי בשכתב לו כל נכסיו וה"ה בלא שטר אלא שהקנה לו (ה) אמרי' דאין קנין לאחר מיתה לשמואל והניח רואה מדפריך לה לקמן מהא מילתא דשמואל דאמר שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחריס אע"פ שקנו לו כו' ואין נראה לרבינו ינחק בר מאיר דא"כ מתני' דקתני שכיב מרע ששייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה במאי מיירי לרב אי שלא בקנין אמאי מתנתו מתנה והא קי"ל לעיל דבעי קנין ואי בקנין א"כ מיפא דקתני לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה והא אית ליה לרב הכא דמתנתו מתנה בקנין ועוד דלשמואל דאמר אין גט לאחר מיתה הוא הדין נמי דאין קנין לאחר מיתה א"כ מתני' דקתני שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה היינו בקנין אך יועיל לשמואל כלום הלא שמא לא גמר להקנותו אלא לאחר מיתה ודוחק הוא להעמיד משנתנו במייפה כחו וכגון שאמר (ג) דבשמוך לא משמע הכי (ה) ועוד קשה מדפסיק גמרא דהלכתא מתנת שכיב מרע במקלת בעיא קנין ואם עמד אינו חוזר משמע הא בכולה אם עמד חוזר ואפילו ע"י קנין והא ליתא לרב דאית ליה דקנין אינים כל כך בכל נכסיו כמו במתנת בריא ועוד קשיא דוחק גדול הוא שהגמרא אינו אומר אלא שטר והוא אמר דה"ה נמי קנין בלא שטר (ו) ועוד דלספריס דגרסינן לקמן וכגון דכתב ליה וקנינא מייניה מוסיף על מתנתא דמשמע שבתוך השטר כתב לו כן מיהו יש ספריס דגרסי' לקמן כגון דא"ל וקנינא מייניה כו' ונראה לר"י לפרש דמיירי בשטר דוקא והיינו טעמא דרב שסובר שלכך כתב לו קנין בתוך השטר לאלומי כחו יותר שאפי' בכל נכסיו אם עמד אינו חוזר כיון שכתב לו בתוך השטר (ו) ושמואל סבר דשטר זה אינו אלא מגרע כחו כי אע"פ שיש בו קנין אין בו בכך ייפוי כח אלא יש לנו לומר שלא גמר להקנותו אלא בשטר כו' ורמי דאין נראה לומר דקמשמע לן בריש דאין מעמד שלשתן מועיל בשטר אם (ה) (לא תימא דתנו במתני' היינו כתבו וכי) האי גוונא שלא בא השטר לעולם לא (ו) מהני מעמד שלשתן ועל כרחך צריכין אנו לומר הא דלאיתא והא דלאיתא ריש"א קמ"ל דאין גט לאחר מיתה וסיפא קמ"ל דין של מעמד שלשתן בממון ואע"ג דדייק התם בגמרא דסיפא איירי בבריא דומיא דריש"א אלמא משמע שיש לנו לדמות אהדדי היינו טעמא בבריא דבעי לאוקומא בחד גוונא דאיירי בחד גברא אבל אינם דומות לגמרי אהדדי (ו) [הגה"ה] ועוד י"ל דמלי לאוקומא ריש"א דגט שאחרו במעמד שלשתן כיון דאוקי מתניתין בהכי ואשמועינן בריש"א דאע"ג דאמר תנו גט ולאשתי אשתי במעמד שלשתן שאשתו רוצה בכך וכן העבד (א) לא קנו בכך אפילו אם תמלי לומר שלעניין זכות שייר השטר הוי ממון ואהני ליה מעמד שלשתן לעניין שכתוב בתוכו לא מהני ואע"ג דתן זכי דמי (ב) הכא לא יזכה בו העבד דאיכא לאוקומא דמיירי שאינו באותה שעה ברשות הנפקד ואנן בעינן מיד ליד א"ג שאין הנפקד רוצה לזכות לעבד וזוכה בעל כרחו במעמד שלשתן במתנה אבל לא בגט שאחרו כדפריש"א לעיל בהמוכר את הספינה (דף עו.) שמועיל מעמד שלשתן בעל כרחו של נפקד (ג) מיהו אין נראה להעמיד ריש"א בפלוגתא דאמוראי דאיכא דמוקי לה במעמד שלשתן ואיכא דמוקי לה בכתבו ותנו אלא ודאי בסיפא הוא דפליגי ולא הוי סיפא דומיא דריש"א מכל וכל כדפרישית לעיל (ד) ולא גרסי' נמי בהך סיפא זה דאפילו בשתה מנה מיירי מתניתין דאיתא בפ"ק דגיטין (דף יג. ושם): **מתנת** שכיב מרע שכתוב בה קנין. פירש רבינו שמואל דמיירי בשכתב לו כל נכסיו וה"ה בלא שטר אלא שהקנה לו (ג) אמרי' דאין קנין לאחר מיתה לשמואל והניח רואה מדפריך לה לקמן מהא מילתא דשמואל דאמר שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחריס אע"פ שקנו לו כו' ואין נראה לרבינו ינחק בר מאיר דא"כ מתני' דקתני שכיב מרע ששייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה במאי מיירי לרב אי שלא בקנין אמאי מתנתו מתנה והא קי"ל לעיל דבעי קנין ואי בקנין א"כ מיפא דקתני לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה והא אית ליה לרב הכא דמתנתו מתנה בקנין ועוד דלשמואל דאמר אין גט לאחר מיתה הוא הדין נמי דאין קנין לאחר מיתה א"כ מתני' דקתני שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה היינו בקנין אך יועיל לשמואל כלום הלא שמא לא גמר להקנותו אלא לאחר מיתה ודוחק הוא להעמיד משנתנו במייפה כחו וכגון שאמר (ג) דבשמוך לא משמע הכי (ה) ועוד קשה מדפסיק גמרא דהלכתא מתנת שכיב מרע במקלת בעיא קנין ואם עמד אינו חוזר משמע הא בכולה אם עמד חוזר ואפילו ע"י קנין והא ליתא לרב דאית ליה דקנין אינים כל כך בכל נכסיו כמו במתנת בריא ועוד קשיא דוחק גדול הוא שהגמרא אינו אומר אלא שטר והוא אמר דה"ה נמי קנין בלא שטר (ו) ועוד דלספריס דגרסינן לקמן וכגון דכתב ליה וקנינא מייניה מוסיף על מתנתא דמשמע שבתוך השטר כתב לו כן מיהו יש ספריס דגרסי' לקמן כגון דא"ל וקנינא מייניה כו' ונראה לר"י לפרש דמיירי בשטר דוקא והיינו טעמא דרב שסובר שלכך כתב לו קנין בתוך השטר לאלומי כחו יותר שאפי' בכל נכסיו אם עמד אינו חוזר כיון שכתב לו בתוך השטר (ו) ושמואל סבר דשטר זה אינו אלא מגרע כחו כי אע"פ שיש בו קנין אין בו בכך ייפוי כח אלא יש לנו לומר שלא גמר להקנותו אלא בשטר כו' ורמי

כתובות כדי ליפות את כחו שיהא נמי שטר אבל היכא דלא מיפה את כחו לא קנה דשמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה: מי אמר שמואל הכי שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר כו' והא אמר רב יהודה אמר שמואל כו'.

כו': משום רבינו. זה רב: ואין שטר לאחר מיתה ורב אמר לעיל ארכביה אתרי ריכשי. דרב אדרב לא קשיא הא דקנו מיניה משום הכי ארכבוה אתרי ריכשי. משום דקנין מחיים הוא ולא לאחר מיתה ולא הוי שטר לאחר מיתה דקנין מחיים הוה אבל אי לא קנו מיניה אלא אמר כתבו ותנו מנה לפלו' ולא הספיקו לכתוב וליתן עד שמת אין כותבין ואין נותנין ומשום דאין שטר לאחר מיתה: והכא דקאמר דנותנין במיפה את כחו קאמר להו אף כתובו והבו. מדקאמר אף כתובו משמע דמתנה מחיים הואי ולהכי אמר אף שכתוב בו קנין ואין שטר

ה) חולי ל"ל ואם לא קנו מייניה מלי יוכשין לירתיהו ולהחזיק במתנה דכמתנת בריא וכו'.

מסורת הש"ס

א) כתובות דף נה.; ב) לעיל דף קלה: גיטין דף ט.; ג) לעיל דף קנא.; ד) ס"א מסר, ה) גי' רש"ל וגי' רש"ל ס"ל אף לדידיה תנו דמתני' הייני כתבו ותנו דכה"ג, ו) גי' רש"ל שייך, ז) רש"ל,

מוסף רש"י

שייך לעמוד הקודם

בסילוא דלא מבע דמא. קון שאינו מוליא דם בנוקבו בנבאר, כלומר שמתא ומדוי (כתובות צא). **בוקי סריקי.** כלים ריקים, כלומר דבריס שאינן עשה (ע"ז לז: חולין נ). שייר קרקע כל שהוא מתנתו קיימת. דמתנת שכיב מרע במקלת אם עמד ממליו אינו חוזר כו' הואיל ושייר לעצמו הרי היא כמתנת בריא הלכך בין עומד ממליו בין מת מתנתו קיימת, דאלא מדאתנת מיתה נתן (לעיל קמו:). **לא** שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת. ואם עמד חוזר אפילו קנו מידו, שנראין הדבריס שממתנת מיתה נתן ועל מנת שאם לא ימות לא ימקיים מתנה, דמדלא שייר מידי אמרינן לאו אדעתא דהכי יהב ליה שאם יעמוד ממליו ימות בדעב ויצטרך לבריות, אבל אם מת מיהא מתנתו מתנה בין שייר בין לא שייר (שם. עי"ש). **בני רוכל.** שם אביהן (לקמן קנו:). **והיא** בשנים עשר מנה. כך היתה שוה (שם). **האומר תנו גט** זה לאשתי וגר'. גרסינן במתני' ולא גרסינן הן, שלא מסרם ליד שליח בחיים, לא יתנו לאחר מיתה. דגיטא לא הוי עד דמטי לידיה וכי מטי לידיה הא מית ליה משמהר ופקעה ליה רשותיה (גיטין יג.). **מתנת שכיב מרע במקצת בעיא קנין.** שייר בעצמו שלא נתן כל נכסיו, ונמי קנין דכיון דשייר לגרמיה מידי אינו כמלוה ממתנת מיתה, הואיל ואם על פרנסת עצמו והרי היא כמתנת בריא (גיטין טו.).

עד כאן שייך לעמוד הקודם

מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין. מתנת שכיב מרע אינה צריכה קנין, שתקנו חכמים שדבריו ככתובים וכממסרים, שלא תטרף דעתו עליו, ואם כתוב בה קנין אמר רב ארכביה אתרי ריכשי, כמו (אסתר ח) רוכבי הרכש, כלומר נתן בה שתי כתות, על ידי שכתוב בה כדקליר ורמי בעבריס וכל לשון שכיב מרע, נתן בה כח שכיב מרע, ועל ידי קנין שכתוב בה, שאינו עוכר אלא בבריא, נתן בה כח בריא, והשתא מפרש להו כח מתנת בריא, שאם עמד ממוליו אינו חוזר ממתנתו, דמשא"כ בשכיב מרע, והרי היא כמתנת ש"מ שאין במתנת בריא אפילו בקנין, שאם כתב במתנה זו הלוותא שהלוותי לפלוני נתונה לפלוני זה הלוותו לפלוני, ואילו גבי בריא משום קנין לא קני ביה, שאין מטבע נקנה בחליפין אלא אגב קרקע, דלאמרינן בהזהב (מו.) חב קנה אם מת לא מתמת קנין אלא מתמת דברי ש"מ (כתובות נה:). **שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר.** ואם לבבי כתב בה קנין דלא גמר להקנותו מתנה זו על ידי דברי שכיב מרע שהן ככתובים וממסרים דמי, אלא על ידי כתיבה וקנין בבריא, דסתם קנין לכתיבה עומד, ושטר ש"מ אינו קונה מחיים, שהרי אין דעתו ליתן כלום אלא לאחר מיתה, ואפילו לר' יוסי דאמר (גיטין עב.) זמנו של שטר מוכיח עליו, הני מילי בבריא הסותם נכסיו לבנו לאחר מותו, דדעתו לאקנויי גוף הקרקע מכיום ופירות לאחר מיתה, אבל זה אין דעתו ליתן בחייו כלום, וכיון דמית מו לא מצי לאקנויי מידי, דהא ליתיה דליקני ליהליה (כתובות נה:). **שמא לא גמר להקנותו.** לכי מטי שטרא לידיה ליקניניהו בשעבודא, **ואין שטר** מקנה **לאחר מיתה.** דהא פקעה ליה רשותיה דמותן (גיטין ט:).

עין משפט נר מצוה

קטו א מיי' פ"ח מהל' זכייה ומתנה הלכה יוד יא סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רנ סעיף ט ופעיף יז:

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה מתנת ש"מ וכו' בין כתב בשטר קנין. נ"ב פי' אע"פ דמיירי בדקנו מייניה מ"מ לא מפליג בין כתב הקנין בתוך השטר בין לא כתבו בתוך השטר: (ב) תוס' ד"ה מתנת וכו' אלא שהקנה לו נמי אמריגן: (ג) בא"ד וכגון שאמר וקנינא כו' דבסמוך לא משמע וכו' דדוחק גדול וכו' על מתנתא דא דמשמע:

מוסף תוספות

א. ומיירי שהגט כבר בעין. תוס' גיטין יג. ב. [ו]למה לי מעמד שלשתן. רמב"ן גיטין יג: ג. דאי לא קני אלא מרצונו, למ"ד דוקא בפקדון קנה, למה הוצרכו לתקן מעמד ג' יאמר לו זכי. תוס' גיטין יג: ד. ומיירי רישא לכולהו בכתבו ותנו אפי' למאן דמוקי לה בבריא דלא שייך מעמד שלשתן. תוס' גיטין יג. ה. [ד]אמאי לא אותבינן מינה בגמ'. רמב"ן. ו. אבל כתב הרב מורי ז"ל דלרבותא נקטיה, כלומר, לא מבעיא קנין לבדו בלא שטר דלא קנה דהא כל שלא חל הקנין לקנות מעכשיו אינו קונה לאחר זמן וכדאמרינן בנדרים וכו', אלא אפי' קנו מידו וכתבו לו את השטר דאילו בבריא כה"ג קני כל שהשטר קיים וכו', אפ"ה כאן אינו קונה דשמא לא גומר להקנותו אלא בשטר ואין שטר קונה לאחר מיתה. כסב"ל. ז. אבל אם כתב כל נכסיו וקנו מידו ולא נכתב הקנין בתוך השטר לא הוי לרב כמתנת בריא ואם עמד חוזר ואם מת קנה כדין מתנת שכיב מרע. תוס' כתובות נה:

רבינו גרשום

באומר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה אע"ג דלא קני. וההוא מעשה באמן של בני רוכל דבלא קנין קיימו חכמים את דבריה במחלק את נכסיו שאמר לפלוני כך ולפלוני כך וכך. ומשום הכי ודאי לא בעי קנין דלא שייר כלום וכדאמר לעיל אם כמחלק אם מת קנו כולם. אבל אם עמד ולא קנו אע"ג דשייר חזרו. והלכך מתנת שכיב מרע שנתן מקצת נכסיו ומקצת שייר בעי קנין: (ו) מיניה מצי יורשין למיכתבהו ולמימר במתנה דמתנת בריא בלא קנין דמי וחוזר שכתוב בו קנין כו'. קרקע זו נתן לפלו' ולפלו' והקנה לו. ארכביה אתרי ריכשי. כלומר כוחות וחזוקין מחזקינן ליה: שאם עמד אינו חוזר. הואיל שכתוב בו קנין: שאם אמר הלואתי לפלו' וכתבו קנין אע"ג דלא הוה במעמד שלשתן קנה. אבל בבריא בעינן מעמד שלשתן: ושמואל אמר לא ידענ' היכי איידון בה. הואיל שכתב בו קנין דשמא לא גמר להקנותו אלא באותו שטר שכתוב בו קנין ואין שטר

מ) איתמר מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין בי רב משמיה דרב אמרי ארכביה אתרי ריכשי ושמואל אמר לא ידענא מאי אדון בה בי רב משמיה דרב אמרי ארכביה אתרי ריכשי הרי היא כמתנת בריא הרי היא כמתנת שכיב מרע הרי היא כמתנת בריא שאם עמד אינו חוזר הרי היא כמתנת שכיב מרע שאם אמר הלואתו לפלוני הלואתו לפלוני ושמואל אמר לא ידענא מאי אדון בה א שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ורמי דרב אדרב ודשמואל אדשמואל דשלח רבין משמיה דרבי אבהו הוו ידעי ששלח ר' אלעזר לגולה משום רבינו ב) שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת אין כותבין ונותנין שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכתא כותבין ונותנין קשיא דרב אדרב קשיא דשמואל אדשמואל דרב אדרב לא קשיא הא דקנו מיניה הא דלא קנו מיניה דשמואל אדשמואל לא קשיא ג) במיפה את כחו יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה דרב נחמן קא בעי מיניה מי אמר שמואל שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה והא ד) אמר רב יהודה אמר שמואל שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים אף על פי שקנו מידו עמד חוזר בידוע

מ) חולי ל"ל ואם לא קנו מייניה מלי יוכשין לירתיהו ולהחזיק במתנה דכמתנת בריא וכו'.